

TÜRKİYE EKONOMİSİ

TÜRKİYE EKONOMİSİ

2010'A BAKIŞ

Gelişmiş ülkelerde genişletici para politikaları neticesinde ortaya çıkan küresel likidite geliştirmekte olan piyasalara yönelmiştir.

Küresel krizin ardından 2009 yılında gelişmiş ülkelerde ekonomik faaliyetler daralırken, geliştirmekte olan ülkeler grubunda ekonomik büyüme yavaşlayarak da olsa devam etmişti. 2010 yılı küresel ekonominin toparlandığı bir yıl olsa da, gelişmiş ekonomilerdeki toparlanma sınırlı kalmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak, gelişmiş ülkelerde 2010 yılında genişletici para politikaları sürerken, küresel likiditedeki bolluk geliştirmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarını güçlendirmiştir.

2010 başında Türkiye'nin kredi notu artmıştır.

Avrupa Birliğinde bazı ülkelerin kamu dengelerinde görülen bozulma ortak para birimi avronun geleceğinin tartışılmasına neden olurken, Türkiye yıla iyimser bir havada başlamıştır.

Uluslararası derecelendirme kurumu Fitch tarafından 2009 sonunda Türkiye için yapılan kredi notu artırımının (BB+) ardından, Standard & Poor's (BB) ve Moody's (Ba2) de 2010 başında birer basamak not artışı gerçekleştirmiştir. 2010 sonuna doğru ise, kredi notlarının görünümü "durağan"dan "pozitif"e çevrilerek yeni not artırım beklentileri yaratılmıştır.

Yabancı sermaye girişleri güçlü bir büyüme oranı ile yüksek cari açığa neden olmuştur.

Yıl içinde gerçekleştirilen anayasa değişikliği ile ilgili referandum süreci ve bazı Avrupa ülkelerinin içinde bulunduğu zorluklar Türkiye ekonomisine olan ilgiyi azaltmamış, ülkeye yabancı sermaye girişleri artarken, 2009 yılındaki %4,7 oranında daralmanın ardından ekonomi %8,9 oranında büyümüştür. Canlanan iç taleple beraber cari açık, bir yılda 35 milyar \$ artarak 49 milyar \$'a çıkmıştır.

Bütçe açığı ve kamu borcu 2009'a kıyasla küçülmüştür.

Öte yandan, beklenenin üzerindeki ekonomik büyümenin de katkısıyla bütçe açığının milli gelire oranı önceki yıl %5,5 iken 2010'da %3,6'ya inmiş, Avrupa Birliği tanımlarına göre hesaplanan kamu toplam borç stokunun milli gelirdeki payı 4 puan düşerek %42 olmuştur.

Enflasyon hedef çerçevesinde %6,4 olmuştur.

Canlanan iç talebe rağmen, zayıf dış talep ve işsizlik oranının yüksek seyretmesi ile enflasyon, tüketici fiyatlarında %6,4 ile hedefe çok yakın gerçekleşmiştir.

İşsizlik gerilese de yüksek seyretmeye devam etmiştir.

2000'li yıllardaki hızlı büyüme döneminde dahi yüksek kalmaya devam eden işsizlik, krizle beraber 2009 yılında işgücünün %14'üne kadar yükselmişti. İşsizlik oranı, 2010 yılında 2 puan gerileyerek %12'ye inse de, yüksek seyretmeye devam etmiştir.

Öte yandan, IMF ile son stand-by programının Mayıs 2008'de sona ermesinin ardından, IMF ile ilişkilerin devamı konusu sene başında gündemde kalmaya devam etmiş, yeni bir anlaşma olmayacağı Mart 2010'da açıklanmıştır. Ardından, bütçe dengelerinin orta vadeli bir perspektifle kontrol altına alınması

için "mali kural" uygulamasına geçileceği açıklanmıştır. Ancak Temmuz ayında Orta Vadeli Programın gerekli bütçe disiplini sağladığı gerekçesiyle bu uygulamadan vazgeçilmiştir.

Bütçe açığının azaldığı, enflasyonun hedefle uyumlu gerçekleştiği ve Merkez Bankasının yılın son aylarında kriz tedbirlerini kaldırdığı 2010 yılında, sermaye piyasaları olumlu bir performans sergilemiştir.

Sermaye piyasaları olumlu performans sergilemiştir.

2010 yılının para politikaları açısından öne çıkan bir diğer yönü, sene sonuna doğru Merkez Bankasının finansal istikrarı gözeterek, yabancı sermaye girişinin yol açtığı, yüksek iç talep artışına yol açan kredilerdeki hızlı büyümeyi kısıtlayıcı tedbirlere başvurması olmuştur.

2009 sonunda %8 civarında olan devlet iç borçlanma senedi faizleri, 2010 içinde hafif düşüşle sene sonunda %7 civarına inmiştir. Öte yandan, hisse senetleri piyasası 2010 yılını %25 oranında artışla tamamlamıştır.

Bono faizleri %7 civarına gerilemiş, hisse senetlerinin değeri %25 artmıştır.

Döviz kurları artan portföy yatırımlarıyla düşüş yönünde hareket ederken, yılın son aylarında Merkez Bankasının yeni tedbirleri neticesinde artışa geçmiştir. ABD doları sene sonunda %3,4 artışla 1,54 TL olurken, avro/TL kuru yılı %4,1 düşüşle 2,06 seviyesinde kapamıştır.

Döviz kurları fazla değişmemiştir.

KAMU MALİYESİ

Türkiye’de 1999 yılındaki IMF anlaşması ile başlayarak sıkı mali politikalar ve özelleştirme uygulamaları ile bir yandan kamunun borç yükünü azaltmak, diğer yandan da kamu işletmelerinin ekonomideki yerini küçültmek hedeflenmektedir. 2001 krizinden sonra hızla artan bütçe açığı ve kamu borcu, uygulanan politikalar neticesinde 2000’li yılların ortasına kadar daralmıştır.

2010 yılında faiz dışı fazla artarken, borç stokunun milli gelire oranı gerilemiştir.

2006 yılından itibaren ise, bütçe göstergelerindeki iyileşme durmuştur. Küresel krizle beraber milli gelirin daraldığı 2009 yılında, faiz dışı fazla önemli ölçüde azalırken borç stokunun milli gelire oranı artmıştı. 2010 yılında ise, beklenenin üzerindeki ekonomik büyümenin de katkısıyla, bütçe hedefleri aşılmış, borç göstergeleri önceki yıla kıyasla gerilemiştir.

Bütçe Dengesi

Bütçe açığı programın altında, 40 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bütçe gerçekleştirmeleri 2009 yılında küresel krizin etkisini yansıtmıştı. 2010 yılında ise genel bütçe, katma bütçe ile düzenleyici ve denetleyici kurum bütçelerini gösteren merkezi yönetim gelirleri ekonomik büyümenin beklenenden hızlı olmasıyla hedefi aşarken, giderlerdeki artış faiz ödemelerinin gerilemesi sayesinde kısıtlı kalmıştır. Sonuç olarak, 50 milyar TL olarak açıklanan bütçe açığı hedefi 40 milyar TL’de kalmıştır.

Merkezi Yönetim Bütçesi			% Reel Değ.	2010 Program	2011 Program
(Milyon TL)	2009	2010			
Gelirler	215,458	254,028	8.6	236,794	279,026
Genel Bütçe Gelirleri	208,610	246,142	8.7	229,947	271,650
Vergi Gelirleri	172,440	210,532	12.5	193,324	232,220
Diğer	36,170	35,609	-9.3	36,623	39,430
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	5,037	5,954	8.9	4,898	5,484
Düzen. ve Denet. Kurumlarının Gelirleri	1,811	1,933	-1.7	1,949	1,893
Harcamalar	268,219	293,628	0.8	286,981	312,573
Faiz Dışı Harcamalar	215,018	245,332	5.1	230,231	265,073
Personel Giderleri	55,947	62,301	2.6	60,349	72,299
Sosyal Güvenlik Kur. Devlet Primi	7,208	11,060	41.3	11,110	12,737
Mal ve Hizmet Alımları	29,799	28,823	-10.9	25,190	30,049
Cari Transferler	91,976	101,891	2.0	102,173	115,778
Sermaye Giderleri	20,072	25,907	18.9	18,924	21,698
Sermaye Transferleri	4,319	6,736	43.7	3,429	4,300
Borç Verme	5,698	8,613	39.2	6,903	6,436
Yedek Ödenekler	0	0	--	2,153	1,774
Faiz Harcamaları	53,201	48,296	-16.4	56,750	47,500
İç Borç	46,762	42,148	-17.0	46,552	37,859
Dış Borç	6,318	5,980	-12.8	7,757	7,490
Diğer	121	168	28.5	2,441	2,151
Bütçe Dengesi	-52,761	-39,600	-30.9	-50,187	-33,546
Faiz Dışı Denge	440	8,697	1720.4	6,563	13,954
Kaynak: Maliye Bakanlığı					
Reel değişim ortalama TÜFE artışı ile hesaplanmıştır.					

2010 yılında bütçe gelirleri 254 milyar TL ile önceki yıla göre reel anlamda %9 oranında bir artış sergilemiştir. Bütçe gelirlerinde vergi gelirlerinin payı 3 puan artarak %83'e yükselmiştir. Güçlü iç talep ile katma değer vergisi, özel tüketim vergisi ve dış ticaretten alınan vergiler gibi dolaylı vergiler, reel olarak %19 oranında büyüyerek vergi gelirlerinin %68'ini oluşturmuştur. Sene başında akaryakıt ve tütünden alınan özel tüketim vergilerinde yapılan artış da bu sonuçta etkili olmuştur.

Vergi Gelirleri					
(Milyon TL)	2009	2010	% Reel Değ.	Dağılım 2009	Dağılım 2010
Vergi Gelirleri	172,440	210,532	12.5	100.0%	100.0%
Dolaysız Vergiler	61,133	66,565	0.3	35.5%	31.6%
Gelir Vergisi	38,446	40,392	-3.2	22.3%	19.2%
Kurumlar Vergisi	18,023	20,925	6.9	10.5%	9.9%
Mülkiyet	4,664	5,249	3.7	2.7%	2.5%
Dolaylı Vergiler	111,308	143,967	19.1	64.5%	68.4%
KDV	20,853	26,325	16.3	12.1%	12.5%
ÖTV	43,620	57,285	21.0	25.3%	27.2%
Dış Ticaret	28,651	39,527	27.1	16.6%	18.8%
Diğer	18,184	20,830	5.5	10.5%	9.9%

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Reel değişim ortalama TÜFE artışı ile hesaplanmıştır.

Dolaysız vergilerden gelir vergisi tahsilatı önceki yıla göre reel anlamda %3 oranında gerilerken, kurumlar vergisi tahsilatı önceki yılın 3 milyar TL üzerine çıkmıştır.

Dolaysız vergiler reel olarak değişmemiştir.

Kamu bankaları ile KİT'lerin kâr payı aktarımı, çeşitli kamu kurumlarından aktarılan paylar, cezalar ve özelleştirme gelirlerini içeren genel bütçenin vergi dışı gelirleri 36 milyar TL ile 2009 yılının 561 milyon TL altında gerçekleşmiştir. 2009 yılında 3. nesil GSM lisansına ilişkin olarak yapılan satıştan elde edilen 1,8 milyar TL'nin bu kaleme katkısı olmuştur.

Vergi dışı genel bütçe gelirleri düşmüştür.

Özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçeye katkısı 8 milyar TL civarında gerçekleşmiştir.

Harcamalar tarafında, bütçe toplam giderleri programın %2 kadar üzerinde 294 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Son yıllarda olduğu gibi, faiz dışı harcamalar hedeflenenin üzerine çıkarken, faiz ödemeleri programın altında kalmıştır. Böylece, toplam harcamalardaki yıllık reel artış %1'in altında kalmıştır.

Faiz ödemeleri öngörülen seviyenin altında kalmıştır.

Faiz dışı harcamaların içinde en ağırlıklı kalem, sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderlerini yansıtan cari transferlerdir. Bu harcamalar önceki yıla kıyasla kısıtlı bir reel artışla 102 milyar TL olmuştur. Bu kalemin yaklaşık yarısı sosyal güvenlik sistemine yapılan transferleri yansıtmaktadır. Küresel krize karşı işveren sigorta priminde yapılan 5 puanlık indirimin Hazine tarafından karşılanmasının cari transferlerde 3,8 milyar TL'lik gidere neden olduğu açıklanmıştır.

Sosyal güvenlik transferleri artmıştır.

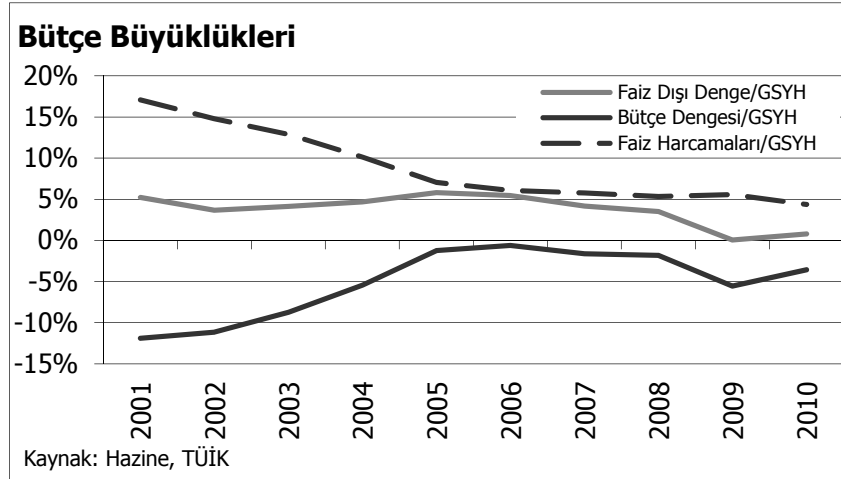
Faiz dışı giderlerin %12'si kadar olan ve ağırlıklı olarak savunma ve sağlık giderlerini içeren mal ve hizmet alımları azalsa da planlanan seviyeyi aşmıştır. Faiz dışı giderlerin dörtte birini oluşturan personel giderleri önceki yıla göre reel %3 artış sergileyerek başlangıç ödeneğinin %3 üzerine çıkmıştır. Yatırımları ifade eden sermaye giderleri %19 reel artış göstermiştir.

Faiz dışı bütçe fazlası 9 milyar TL'ye çıkmıştır.

Sonuç itibariyle faiz dışı harcamalar hedeflenen seviyenin 15 milyar TL üzerine çıkarken, faiz giderleri hedefin 8 milyar TL altında kalmıştır. Diğer taraftan, iç talepteki güçlü artış, gelirlerin öngörülenin 17 milyar TL üzerinde gerçekleşmesine neden olmuştur. Böylelikle, faiz dışı bütçe fazlası hedefin 2 milyar TL üzerine çıkıp 9 milyar TL olurken, bütçe açığı 40 milyar TL ile hedefin 10 milyar TL altında kalmıştır.

Bütçe açığı milli gelirin %3,6'sı kadar olmuştur.

Bütçe dengelerine milli gelire kıyasla bakıldığında, yüksek özelleştirme gelirlerinin de katkısıyla 2000'li yılların ortalarında hayli iyileşen oranların, 2010 yılındaki nispi toparlanmaya rağmen son yıllarda kötüleşme eğilimi sergilediği görülmektedir. 2010 sonu itibariyle faiz dışı fazla milli gelirin %0,8'ine, bütçe açığı ise %3,6'sına denk gelmektedir.

Hükümet 2010 içinde bir sonraki yıldan itibaren "mali kural"a geçmeyi hedeflediğini açıklamıştı. Ancak, daha sonra bu karardan vazgeçilmiş, hükümet 2005 yılından itibaren yaptığı gibi 3 yıllık orta vadeli program çerçevesinde politikalarını sürdürmeye karar vermiştir.

Orta vadeli program, bütçe açığının milli gelire oranının kademeli olarak düşürülmesini öngörmektedir.

Orta Vadeli Programda milli gelir, enflasyon gibi makroekonomik tahminler çerçevesinde, bütçe harcamalarının kısılması yoluyla, bütçe açığının milli gelire oranının kademeli olarak düşürülmesi öngörülmektedir. Bu oranın 2011 yılında %2,8'e, 2013'te ise %1,6'ya düşmesi hedeflenmektedir.

Merkezi Yönetim Finansmanı			% Reel Değ.
(Milyon TL)	2009	2010	
Finansman	49,173	34,934	-34.6
Borçlanma	53,814	26,946	-53.9
Dış Borçlanma, Net	2,998	4,164	27.9
İç Borçlanma, Net	50,816	22,782	-58.7
Özelleştirme	0	0	0.0
TMSF'den Aktarımlar	634	658	-4.4
Devirli-Garantili Borç Geri Dönüşleri	808	1,371	56.3
Banka Kullanımı	-6,083	5,959	A.D.
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı			
Reel değişim ortalama TÜFE artışı ile hesaplanmıştır.			

Nakit olarak gerçekleşen fakat bütçe ödeneklerine yansıtılmayan ve gider yazıldığı halde nakden ödenmeyen tutarların netleştirilmesi sonucunda, 2010 yılında finanse edilmesi gereken açığın 5 milyar TL tutarında azaldığı görülmektedir. 2010 yılında finansmanı gerçekleşen nakit açık 35 milyar TL ile önceki yılın reel olarak %35 altında kalmıştır.

2010 yılında konsolide bütçenin finansmanının üçte ikisi iç borçlanma yoluyla yapılmıştır. Net iç borçlanma tutarı önceki yıla göre yarı yarıya gerilemiştir. 4 milyar TL'lik net dış borçlanmanın yanı sıra, çeşitli kamu kurumlarından yapılan 2 milyar TL aktarım Hazineye kaynak teşkil etmiştir. Hazine ayrıca, nakit açığın finansmanı için banka hesaplarından 6 milyar TL civarında bir tutar kullanmıştır.

2009 ve 2010 yıllarında bütçe açığının finansmanında kullanılan özelleştirme gelirleri doğrudan bütçeye gelir olarak aktarıldığından, "özelleştirme" kaleminde bir tutar yer almamaktadır.

Borç Servisi ve Özelleştirme

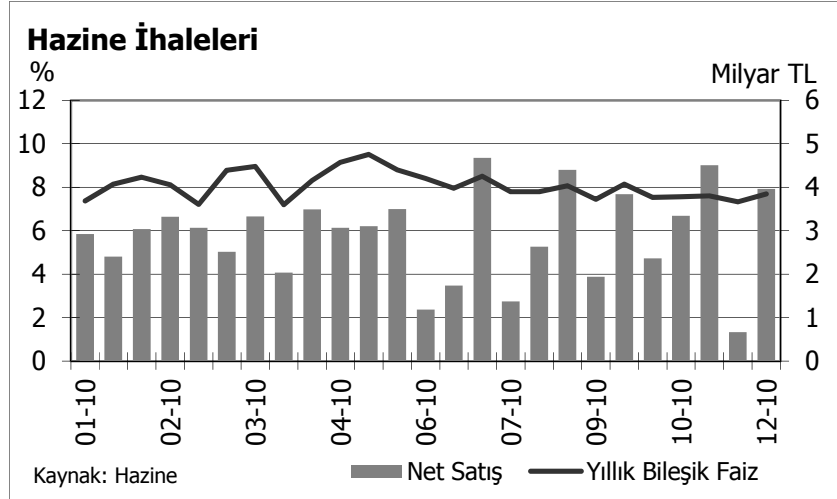
Ekim 2010'da açıklanan Hazinenin finansman programında 2010 toplamında Hazinenin nakit olarak 200 milyar TL'lik borç ödemesi yapacağı tahmin edilmiştir. Yıl içinde gerçekleştirilen yeni iç borçlanmanın 161 milyar TL'de kalacağı, diğer bir deyişle iç borç çevirme oranının %90 olarak gerçekleşeceği, tahmin edilmiştir.

Aslında Hazine sene başında 2010 yılı için faiz dışı fazla ve diğer bazı finansman kalemlerinin nispeten düşük kalacağını öngördüğünden, iç borç geri ödemesi kadar yeni iç borçlanma planlamıştı. Ancak, öngörülenin üzerinde gerçekleşen gelirler, iç borçlanmanın beklenenden daha düşük gerçekleşmesini sağlamıştır.

Bütçenin finansmanı iç borçlanma yoluyla yapılmıştır.

Özelleştirme gelirleri doğrudan bütçeye gelir yazılmaya başlanmıştır.

Hazine itfasının altında borçlanmıştır.

Hazine ihalelerinde ortalama faiz oranı %8'e inmiştir.

2009 yılında iskontolu Hazine ihalelerinde ihraç hacmine göre ağırlıklandırılmış bileşik faiz oranı, yapılan faiz indirimleri ile beraber ortalama %12'ye düşmüştü. Hazine ihalelerinde ortalama faiz 2010 yılında %8'e kadar inmiştir. Hazine tarafından hesaplanan toplam iç borç stokunun reel faizi ise %2,5'ten %1,6'ya gerilemiştir.

İç borçlanma vadesi 44 aya çıkmıştır.

Faiz oranı gerilerken, borçlanma vadesi de uzamıştır. 2010 içinde yapılan iç borçlanmaların vadesi 2009 yılına göre 9 aylık artışla 44 aya çıkmıştır.

İç borç çevirme oranı 2011 yılı için %88 olarak öngörülmüştür.

Hazinenin nakit bazda tahminlere göre, 2011 yılında 135 milyar TL iç borç ve 18 milyar TL dış borç anapara ve faiz ödemesi bulunmaktadır. Toplam borç servisinin 153 milyar TL ile önceki yılın %22 altında kalacağı tahmin edilmektedir. Bu ödemelerin 21 milyar TL'lik kısmının, faiz dışı fazla ve özelleştirme gelirleri ile İşsizlik Sigortası Fonu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kaynaklarından karşılanması öngörülmektedir. 2011'de iç borç çevirme oranının %88 olması, iç borçlanma tutarının 119 milyar TL'de kalması planlanmaktadır. Dış borçlanmanın ise 12,5 milyar TL olması beklenmektedir. Bu tutara Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası gibi uluslararası kuruluşlardan alınması planlanan krediler de dahil edilmiştir.

2010'da 3,1 milyar \$'lık özelleştirme yapılmıştır.

Özelleştirme tarafında, 2010 yılı içinde çeşitli elektrik dağıtım şirketleri ve önceki özelleştirmeler neticesinde atıl kalan taşınmazların satışı neticesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı 3,1 milyar \$'lık satış gerçekleştirmiştir.

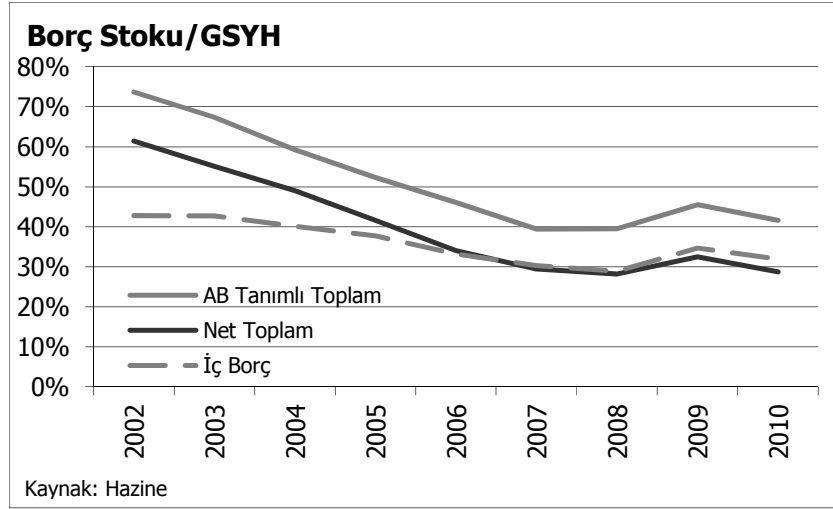
Özelleştirme İdaresi Başkanlığının (ÖİB) portföyünde 2011 yılı itibarıyla, Türk Telekom'daki Hazine hisseleri, elektrik dağıtım firmaları, şeker fabrikaları, limanlar, otoyol ve köprüler bulunmaktadır. Milli Piyango İdaresinin özelleştirme işlemleri de ÖİB tarafından yürütülmektedir.

Borç Stoku

Hazine, kamunun borç stokuna dair farklı kapsamlı pek çok istatistik açıklamaktadır. Bu bölümde önce toplam stokla ilgili bilgiler verilecek, daha sonra iç borç stokunun detayları incelenecektir.

Son 10 yıla bakıldığında, 2001 krizinin ardından özelleştirmelerin katkısıyla sürdürülen sıkı mali politikalar ve risk priminin düşmesinin etkisiyle, toplam borç stokunun önemli ölçüde gerilediği görülmektedir. Bu süreçte, borçlanma vadeleri de uzamıştır.

Borç stokunun milli gelire oranı gerilemiştir.

Daha yakın döneme bakıldığında ise, 2008 yılından itibaren, bütçe dengesindeki olumsuz gelişmeler ve dış koşullardaki bozulma ile beraber, borç stokunun milli gelire oranındaki gerilemenin durduğu gözlenmektedir. 2009 yılında çeşitli borç göstergelerinde bu oranlar 4-6 puan kadar artmıştı. 2010 yılında ise azalan bütçe açığı ve düşük faiz oranları sayesinde, borç göstergelerinin milli gelire oranı 3-4 puan kadar gerilemiştir. Yine de oranlar genel itibariyle 2007 yılının üzerindedir.

Kamu kesimi genel dengesi, konsolide bütçenin yanı sıra mahalli idareler, fonlar, KİT'ler ve sosyal güvenlik kuruluşlarını da içermektedir. Kamunun net borç stoku hesabında, kamu mevduatı ile Merkez Bankası net varlıkları düşülmektedir.

Öte yandan, işçi ve işverenlerden kesilen primler ve devlet katkısıyla oluşturulan İşsizlik Sigortası Fonunun net varlıkları da kamu net borç stoku hesabında dikkate alınmakta, diğer bir deyişle kamu için bir finansman kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bilindiği üzere, 2008 yılında yapılan bir kanun değişikliğiyle, Fonun nema gelirlerinin bir kısmı Güneydoğu Anadolu Projesi Eylem Planı kapsamındaki yatırım alanlarında kullanılmaktadır. İşsizlik Sigortası Fonunda, kurulduğu 2000 yılından bu yana biriken tutar 2010 sonunda 46 milyar TL olmuştur.

İşsizlik Sigortası Fonunda 46 milyar TL birikmiştir.

Kamu Net Borç Stoku (Milyon TL)	2009	2010	% Değ.
Kamu Net Borç Stoku (I-II-III-IV)	309,808	317,425	2.5
I. Toplam Kamu Borç Stoku (Brüt)	465,612	496,745	6.7
İç Borç	347,301	368,915	6.2
Dış Borç	118,311	127,830	8.0
II. Merkez Bankası Net Varlıkları	65,995	86,216	30.6
III. Kamu Mevduatı	47,713	47,166	-1.1
IV. İşsizlik Sigortası Fonu Net Varlıkları	42,095	45,939	9.1
Kamu Net Borç Stoku/GSYH	32.5%	28.7%	--
Net İç Borç Stoku/GSYH	29.8%	27.5%	--
Net Dış Borç Stoku/GSYH	2.7%	1.2%	--

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Kamu kesimi net borç stokunun milli gelire oranı %29'a gerilemiştir.

Kamu kesiminin toplam net borç stokunun milli gelire oranı, 2001 yılında %66'ya kadar çıktıktan sonra 2008 yılında %28'e kadar inmişti. 2009 yılında 4 puanlık artışla %32,5'e yükselen bu oran, 2010 yılında %28,7'ye inmiştir.

Avrupa Birliği tanımlarına göre hesaplanan genel yönetim borç stoku rakamları, merkezi yönetim borç stokuna, mahalli idareler ile İşsizlik Sigortası Fonu dahil olmak üzere sosyal güvenlik kurumlarının borcu ve dolaşımdaki bozuk para stokunun eklenmesi, genel yönetimin elindeki DİBS'lerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

AB Tanımlı Genel Yönetim Nominal Borç Stoku (Milyon TL)	2009	2010	% Değ.
AB Tanımlı Borç Stoku	433,413	459,515	6.0
Genel Yönetim Toplam Borç	448,912	481,063	7.2
İç Borç Stoku	332,764	354,983	6.7
Merkezi Yönetim	330,005	352,841	6.9
Diğer Kamu	2,760	2,142	-22.4
Dış Borç Stoku	116,147	126,079	8.6
Merkezi Yönetim	111,504	120,702	8.2
Diğer Kamu	4,644	5,377	15.8
Ayarlama Kalemleri	-15,499	-21,548	39.0
Merkezi Yönetim	24,121	21,272	-11.8
Diğer Kamu	-39,620	-42,820	8.1
Borç Stoku/GSYH	45.5%	41.6%	--

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

AB tanımlı toplam borç stoku milli gelirin %42'sini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin AB tanımlı borç stokunun milli gelire oranı 2010 yılında 4 puan düşerek %41,6'ya inmiştir. Orta Vadeli Programda bu oranın 2011 yılında %41'e, 2013'te ise %37'ye kadar düşmesi hedeflenmektedir. Avrupa Birliğinin parasal birlik sürecinde üye ülkelerden uyulmasını istediği ve Maastricht kriterleri olarak bilinen şartlar arasında bu oranın %60'ın altında olması da yer almaktadır.

Merkezi yönetim toplam borç stoku 473 milyar TL'ye çıkmıştır.

Merkezi yönetimin brüt toplam (iç ve dış) borç stoku ise, 2009 sonunda 441 milyar TL'den, 2010 yılında 473 milyar TL'ye (306

milyar \$) çıkmıştır. Toplam borcun dağılımı değişmemiş, %75'i iç borçlardan oluşmaya devam etmiştir.

Merkezi Yönetim Toplam Borç Stoku						
	2009			2010		
	Myr. TL	Myr. \$	Dağılım	Myr. TL	Myr. \$	Dağılım
Merkezi Yönetim Borç Stoku	441.5	293.2	100%	473.3	306.1	100%
İç Borç Stoku	330.0	219.2	75%	352.8	228.2	75%
Piyasa	269.1	178.7	61%	301.4	195.0	64%
Kamu Kesimi	60.9	40.5	14%	51.4	33.2	11%
Dış Borç Stoku	111.5	74.1	25%	120.5	77.9	25%
Kredi	49.9	33.2	11%	52.2	33.7	11%
Uluslararası Kuruluşlar	32.2	21.4	7%	32.3	20.9	7%
IMF Kredisi	11.9	7.9	3%	8.7	5.6	2%
IMF Tahsisatı	2.3	1.5	1%	2.3	1.5	0%
Hükümet Kuruluşları	8.5	5.7	2%	9.5	6.2	2%
Diğer	9.2	6.1	2%	10.4	6.7	2%
Tahvil	61.6	40.9	14%	68.3	44.2	14%
Mer. Yön. Borç Stoku/GSYH	46.3%	--	--	42.8%	--	--

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Dış borçlar dolar bazında %5 oranında büyümüştür. 78 milyar \$ olan dış borçlara, IMF'den kullanılan 6 milyar \$'lık kredi dahildir. Borç tutarına ayrıca 2009'da IMF'nin tüm üye ülkelere tahsis ettiği özel çekme hakkı (SDR) da dahil edilmektedir. Dış borcun 44 milyar \$'lık kısmı uluslararası piyasalarda tahvil ihracıyla oluşmuştur. Toplam dış borcun %55'i dolar cinsinden olup, %30'u da avro cinsindedir.

Dış borcun %55'i dolar, %30'u avro cinsinden.

Brüt iç borç stokunun detaylarına inildiğinde, toplam rakamın önceki yıla göre 23 milyar TL, ya da %7 artarak 353 milyar TL'ye çıktığı görülmektedir. Milli gelire oranla bakıldığında, iç borcun önceki yıla göre 3 puan gerilediği, milli gelirin %32'sine indiği görülmektedir.

İç Borç Stoku						
	2009			2010		
	Mn. TL	Vade (Ay)	Dağılım	Mn. TL	Vade (Ay)	Dağılım
İç Borç Stoku	330,005	24.4	100.0%	352,841	31.0	100.0%
Nakit	313,232	25.0	94.9%	350,379	30.9	99.3%
Sabit Getirili	144,039	13.8	43.6%	170,200	19.8	48.2%
Değişken Faizli	152,025	37.5	46.1%	174,684	42.4	49.5%
Döviz/Döviz Endeksli	17,168	7.6	5.2%	5,495	10.5	1.6%
Nakit Dışı	16,772	14.4	5.1%	2,463	40.4	0.7%
Sabit Getirili	853	20.6	0.3%	122	38.3	0.0%
Değişken Faizli	15,920	14.0	4.8%	2,341	40.5	0.7%
Döviz/Döviz Endeksli	0	0.0	0.0%	0	0.0	0.0%
İç Borç Stoku/GSYH	34.6%	--	--	31.9%	--	--

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Nakit dışı iç borç stoku ağırlıklı olarak 2001 yılı krizinden sonra kamu bankalarına, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ve TCMB'ye ihraç edilen senetleri göstermektedir. 2001 krizinin hemen ardından bu borçlar toplam borcun yarısını oluşturur hale gelmişti. 2010 yılında, Konut Edindirme Yardımı (KEY) hak

Nakit dışı borç stokunun iç borçtaki payı %1'in altına inmiştir.

sahiplerine yapılan geri ödeme kapsamında Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığına senet ihraç edilmiştir. İtfası yapılan ödemeler sonucunda nakit dışı borç stoku 2010 yılında 14 milyar TL azalarak 2 milyar TL'ye inmiştir. Bu tutar toplam iç borcun %1'inden daha düşüktür.

İç borç stokunun vadeye kalan süresi 2,5 yıldır.

2010 yılında, sabit getirili kağıtların toplam iç borç stokundaki payı 4 puan artışla %48'e yükselirken, değişken faizli kağıtların payı %50'ye, döviz cinsi ve dövize endeksli kağıtların payı ise %2'ye inmiştir. 2010 yılında yapılan yeni iç borçlanmaların ortalama vadesinin artmasıyla iç borç stokunun vadeye kalan süresi 2 yıldan 2,5 yıla (31 ay) çıkmıştır.

PARA VE KUR POLİTİKALARI

TCMB 2010 yılında enflasyon hedeflemesi politikasına devam etmiştir.

Merkez Bankası, 2002-2005 döneminde parasal hedeflerle beraber sürdürdüğü örtük enflasyon hedeflemesi politikasından sonra, 2006 yılı başında açık enflasyon hedeflemesi politikasına geçmiştir. Bu kapsamda Banka, hükümet ile beraber belirlediği orta vadeli enflasyon hedefi doğrultusunda, temel politika aracı olarak kısa vadeli faiz oranlarını kullanmaktadır.

Enflasyon yıl sonunda hedefle aynı seviyede gerçekleşmiştir.

2010 yılı için enflasyon hedefi %6,5 olarak belirlenmiştir. Yıl içinde üçer aylık dönemlerde enflasyon hedefinden ± 2 puandan fazla sapıldığı durumlarda, sapmanın nedenleri ve öngörülen tedbirleri TCMB, Enflasyon Raporu aracılığıyla kamuoyuna açıklamıştır. Yıl içinde, vergi ayarlamaları ve krizin 2009 yılında yarattığı düşük baz etkisi gibi sebeplerle enflasyon "belirsizlik aralığı"nın dışına çıksa da, yılın sonunda hedeflenen seviyenin çok yakınında, %6,4 olarak gerçekleşmiştir.

Yıllık TÜFE Artış Hedefi ve Belirsizlik Aralığı				
(%)	Aralık 2010	Aralık 2011	Aralık 2012	Aralık 2013
Üst Sınır	8.5	7.5	7.0	7.0
Hedef/Uyumlu Patika	6.5	5.5	5.0	5.0
Alt Sınır	4.5	3.5	3.0	3.0

Kaynak: TCMB

TCMB'nin değerlendirmesine göre, iç talepteki canlanmaya karşın işsizlik oranının yüksek seviyesi ve dış talebin zayıf seyri dolayısıyla kapasite kullanım oranlarındaki toparlanmanın kısıtlı kalması, enflasyonun düşüş eğilimini korumasında etkili olmuştur. TCMB politika faizini yılın son ayına kadar değiştirme ihtiyacı duymamıştır.

2010 yılının para politikaları açısından öne çıkan yönleri, Merkez Bankasının küresel kriz ortamında aldığı likidite önlemlerini kaldırması ve finansal istikrara yönelik tedbirlere ağırlık vermesi olmuştur.

TCMB piyasaya likidite sağlamıştır.

Bilindiği üzere, 2001 yılında bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde kamu ve TMSF kapsamındaki

bankalara kaynak sağlanmasının ardından Merkez Bankası, piyasada kalan fazla likiditeyi ters repo işlemleriyle geri çekmeye başlamıştı. Öte yandan, Bankanın döviz alımları ilave likidite yaratmaktaydı. 2008 yılında, Hazinesinin toplamda piyasadaki likidite çekmesi ile Banka, yılın ikinci yarısında piyasayı fonlar hale gelmiştir. Piyasadaki net likidite açığı 2010 yılında da Hazine işlemleri sonucunda devam etmiştir. TCMB'nin döviz alım işlemlerine rağmen, artan dolaşımdaki para talebinin de etkisiyle toplamda likidite açığı sürmüştür.

Aslında, para piyasası aktörlerinin farklı likidite ihtiyaçları bulunmaktadır. Bazı kurumlar likidite fazlasına sahip iken, diğerleri likidite açığı yaşamaktadır. Merkez Bankası bir yandan bazı aktörleri fonlarken, diğer yandan bazı aktörlerden borçlanabilmektedir.

Nitekim 2010 ortasına kadar TCMB, piyasaya bir haftalık ve üç aylık repo ihaleleri ile likidite sağlamış, piyasada kalan fazla likiditeyi bünyesindeki Bankalararası Para Piyasasındaki depo işlemleri ve İMKB'de ters repo işlemleri ile gecelik vadede çekmiştir. Böylece, TCMB'nin "borçlanma" faizi, Banka net anlamda piyasayı fonlar duruma geçmesine rağmen, gösterge niteliğini korumuştur.

Banka Nisan 2010'da TCMB Para Politikası Çıkış Stratejisi belgesi ile küresel kriz döneminde aldığı tedbirlerden çıkış politikalarını açıklamıştır. Bu çerçevede, piyasanın ihtiyacından fazla fonlanmasını temel alan politika çerçevesinde piyasaya sunulan likiditeyi azaltmaya başlamıştır. Ardından, Mayıs ayında 1 hafta vadeli repo ihalelerini, piyasada oluşan orana paralel olarak, %7 sabit faiz oranıyla miktar ihalesi yöntemiyle gerçekleştirmeye başlamıştır. "Teknik faiz ayarlaması" olarak anılan bu değişiklikle para politikası için gösterge olan faiz oranı olarak gecelik borçlanma faizi yerine 1 haftalık borç verme faizi geçmiştir. Belirlenen haftalık faiz oranı, Bankanın gecelik vadede borç alma faizinin altında, borç verme faizinin üzerinde oluşmuştur. Üç aylık repo ihalelerine de Ekim ayında son verilmiştir.

Bankanın 1 haftalık borç verme faizi para politikası için gösterge faiz oranı olmuştur.

TCMB Faiz Kararları (%)				
Tarih	Gecelik		Haftalık	
	Borç Alma	Değişim	Borç Verme	Değişim
11-2009	6.50	-0.25	--	--
05-2010	6.50	0.00	7.00	0.00
09-2010	6.25	-0.25	7.00	0.00
10-2010	5.75	-0.50	7.00	0.00
11-2010	1.75	-4.00	7.00	0.00
12-2010	1.50	-0.25	6.50	-0.50

Kaynak: TCMB

Politika faizi olan 1 haftalık repo borç verme faizi Aralık ayına kadar bu seviyede kalmış, yılın son ayında 0.50 puan düşüşle %6,5'e çekilmiştir. Aynı dönemde Banka gecelik borçlanma faizini 5 puan düşürerek sene sonunda %1,5'e indirmiştir. Öte

Gösterge faiz Aralık ayında 0,50 puan düşürülmüştür.

Gecelik borç alma ve borç verme faizi arasındaki fark artırılmıştır.

yandan, gecelik borç verme faizi sene sonu itibariyle %9'da kalmış, böylece borçlanma ile borç verme faiz seviyeleri arasında 2010 başında 2,5 puan olan fark sene sonunda 7,5 puana yükselmiştir. Bu şekilde TCMB gecelik vadeli faizin geniş bir aralıkta günlük koşullara bağlı olarak belirlenebilmesini hedeflemiş, böylelikle çok kısa vadeli finansal yatırımları daha az cazip hale getirmek istemiştir.

TCMB ayrıca, Ekim ve Kasım aylarında iki artırımla bankaların topladıkları Türk lirası mevduata istinaden TCMB'de tuttıkları zorunlu karşılık oranını toplam bir puan yükselterek %6'ya çıkarmış, böylelikle piyasadan 4 milyar TL'yi aşkın likidite çekmiştir. Bu arada, zorunlu karşılığa tâbi tutulan kalemler genişletilmiş ve bu karşılıklara faiz verilmesi uygulamasına son verilmiştir. Ocak 2011'den itibaren ise zorunlu karşılık oranları vadeye göre farklılaştırılarak kısa vadelerde artırılmış, uzun vadelerde kısmen düşürülmüştür.

2011 yılı TÜFE artış hedefi %5,5'tir.

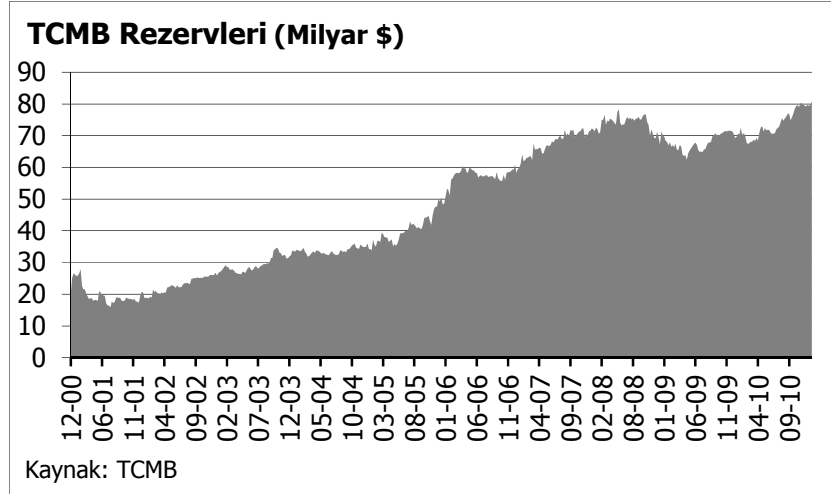
Banka orta vadeli %5 enflasyon hedefi çerçevesinde, enflasyon hedeflemesi politikasına devam edecektir. Bu kapsamda, 2011 yılı için enflasyon hedefi %5,5'tir.

Banka, teknik sebeplerle vadesi 2010 yılında dolacak portföyü için piyasadan eş düzeyde, 8 milyar TL civarında DİBS almayı öngördüğünü açıklamış, bu alımlara ilişkin ilkeleri de 2010 yılı Para ve Kur Politikasında duyurmuştu. Nitekim, yıl içinde söz konusu DİBS alımı öngörüldüğü gibi gerçekleşmiştir. 2011 yılında vadesi gelecek 2,5 milyar TL'lik DİBS'i yerine koymak üzere yıl içinde düzenlenecek alım ihalelerine ilişkin detaylar da 2011 yılı Para ve Kur Politikası belgesinde yer almıştır.

2002 yılında geçilen dalgalı kur rejimi, 2010 yılında da sürdürülmüştür. Merkez Bankası, 2005 yılında döviz rezervlerini güçlendirme hedefiyle yıllık döviz alım ihalesi programı açıklamaya başlamıştı. Banka Ekim 2010'da, önceden açıkladığı ihale koşullarını bir miktar esnekletmiştir.

Banka, ihalelerle piyasadan 15 milyar \$ satın almıştır.

Sonuç olarak 2010 yılında TCMB'nin döviz alım ihaleleriyle bankalardan 15 milyar \$'lık döviz almıştır. 2007 yılından itibaren TCMB, ihaleler haricinde döviz piyasalarında doğrudan alım veya satım yapmamaktadır. 2010'a 70 milyar \$ seviyesinde başlayan TCMB'nin (altın hariç) brüt döviz rezervleri, sene sonunda 81 milyar \$ olmuştur.

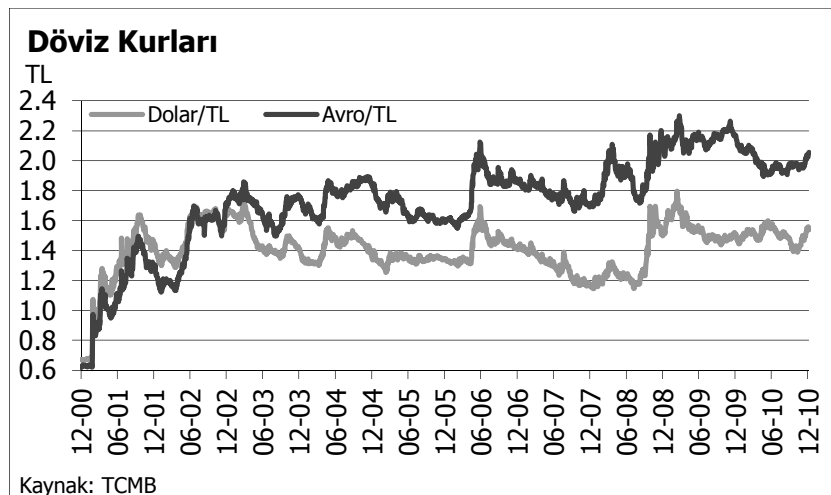
Küresel piyasalardaki likidite sorunlarının yurtiçindeki döviz piyasasına olumsuz yansımalarının etkisiyle, TCMB 6 yıl aradan sonra Ekim 2008’de kendi nezdindeki Döviz Depo Piyasasını tekrar açarak burada bankalar arasında aracılık işlemlerine başlamıştı. 2010 yılında, 15 Ekim’de Banka Döviz Depo Piyasasındaki aracılık işlemlerine son vermiştir. Ayrıca, bu piyasadan bankalara verdiği döviz borcunun vadesini 3 aydan, kriz öncesinde olduğu gibi, 1 haftaya indirmiştir.

TCMB döviz piyasasında aracılığa son vermiştir.

2011 yılında Banka enflasyon hedeflemesine, dalgalı kur rejimi altında devam edecektir. TCMB’nin altın dahil brüt döviz rezervlerinin 2010 sonu itibariyle milli gelirin %12’si seviyesinde olduğu ve diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla düşük seyrettiği vurgulanmıştır. Banka çeşitli şokların gerçekleşme olasılığına karşı 2011 yılında da döviz rezervi biriktireceği açıklamıştır.

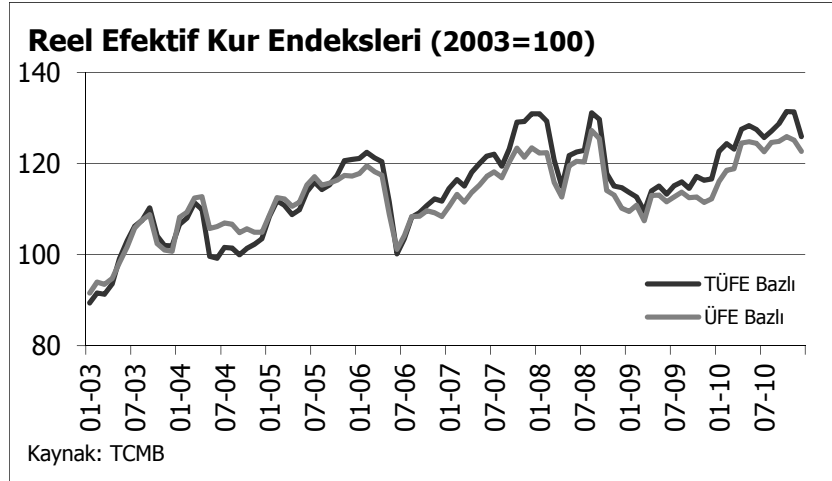
Döviz kurları yılın son aylarına kadar gerileme eğilimi içinde olmuştur. Ancak, son iki ayda TCMB’nin yukarıda açıklanan tedbirleri neticesinde yurtdışı yerleşiklerin portföy yatırımlarının azalmasıyla kurlar da artışa geçmiştir. Sonuçta ABD doları 2009 sonuna göre %3,4 artarak 2010 sonunda 1,54’e çıkmış, dolar karşısında da değer kaybeden avro/TL kuru yılı %4,1 düşüşle 2,06 seviyesinde kapamıştır.

Döviz kurları yılın son iki ayında artmıştır.

2010 yılında TL %8 değer kazanmıştır.

Reel kur endeksleri 2010 yılında, 2003 yılını baz alacak şekilde güncellenmiştir. Yeni endeksler hem dış ticaret yapılan ülkelerin para birimlerini dikkate almaları, hem de göreceli fiyat hareketlerini içermeleri dolayısıyla TL'nin rekabet gücünü yansıtmaktadır. Tüketici fiyatlarını baz alan reel efektif kur endeksine göre Türk lirası, 2010 yılında %8 civarında değer kazanmıştır. TCMB yeni endekslerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri de ayrıca ele alan seriler yayınlamaya başlamıştır. Sadece gelişmekte olan ülkeler ele alındığında ve yine tüketici fiyatlarıyla değerlendirildiğinde, TL'nin değer kazancı %3 civarına inmektedir.

Geniş anlamli para arzı M3 %19 büyümüştür.

Parasal büyüklükler tarafında, yabancı para cinsinden vadeli ve vadesiz mevduatlar ile, repo ve likit fonları içeren geniş anlamli para arzı olan M3, 2010 yılında %19 oranında büyüyerek 615 milyar TL olmuştur. Bu oran TÜFE ile enflasyondan arındırıldığında reel olarak %11 artışa denk gelmektedir.

TL mevduat %26 artarken, döviz mevduatı dolar bazında %2 büyümüştür.

Geniş anlamli para arzı M3'teki büyüme, büyük oranda TL cinsinden mevduattaki %26'lık artışı yansıtmaktadır. Yabancı para cinsinden mevduat, döviz kurlarının yatay seyriyle dolar bazında yalnızca %2 oranında artmıştır.

Kredilerde hızlı artış kaydedilmiştir.

Krediler tarafında 2003 yılında başlayan artış trendi, 2006 yılı yaz aylarından beri hız kaybetmekteydi. 2009 yılında faizlerdeki gerilemeye rağmen, TL kredilerdeki artış önceki yılki %23 seviyesinden %7 civarına inmişti. 2010 yılında faizlerdeki düşüş ve uluslararası likiditedeki bolluk neticesinde kredilerin hızla artışa geçtiği gözlenmiştir. TL cinsinden krediler %35 büyümeyle 337 milyar TL'ye çıkmıştır. Döviz cinsinden kredileri kullanma şartları şirketler için 2009 yılında kolaylaştırılmıştı. 2010 yılında bu krediler dolar bazında iki misline çıkmıştır. Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları ise toplam kredilerin %40'ını oluşturmuştur.

Parasal Büyüklükler				
(Milyar TL)	2009	2010	% Değişim	% Reel Değişim
M1	103.3	133.9	29.6	21.8
M2	490.8	587.8	19.8	12.6
Repo	4.5	3.9	-11.6	-17.0
Para Piyasası Fonları	23.5	23.3	-0.8	-6.8
M3	518.8	615.1	18.6	11.4
Toplam Mevduat	441.3	525.3	19.0	11.9
TL Mevduat	302.0	380.5	26.0	18.4
Döviz Mevduat*	139.3	144.8	3.9	-2.3
<i>Döviz Mevduat † (\$)</i>	<i>92.6</i>	<i>94.2</i>	<i>1.7</i>	--
Toplam Kredi**	289.4	420.6	45.4	36.6
TL Kredi	249.5	336.8	35.0	26.9
Döviz Kredi	39.9	83.8	110.3	97.6
<i>Döviz Kredi † (\$)</i>	<i>26.5</i>	<i>54.5</i>	<i>105.8</i>	--

Kaynak: TCMB
*: Yurtiçi yerleşikler, banka hariç.
**: Mevduat bankaları, yurtiçi, mali olmayan kesime.
†: \$ cinsinden.

2002 sonundan beri artış trendinde olan kredilerin mevduata oranı, Eylül 2008'den itibaren gerilemeye başlamıştı. 2009'un ikinci yarısında tekrar artışa geçen bu oran, 2010 sonunda %80 ile en yüksek seviyesine çıkmıştır. Nitekim TCMB kredilerdeki hızlı artışı, ekonomide aşırı ısınmaya yol açması ve finansal istikrara ilişkin riskleri arttırması dolayısıyla, zorunlu karşılık oranlarını kısa vadeli mevduatlarda arttırmak suretiyle kısıtlamaya çalışmaktadır.

Kredilerin mevduata oranı %80'e çıkmıştır.

ENFLASYON

Güçlü iç talep, uluslararası emtia fiyatlarındaki artış ve Türk lirasının değer kaybı gibi sebeplerle 2006-2008 yılları arasında hedeflenen seviyenin üzerinde gerçekleşen tüketici enflasyonu, 2009'da iç ve dış talebin zayıf seyri ile hedefin 1 puan kadar altında kalarak %6,5 olmuştu. Güçlenen iç talebe rağmen, işsizlik oranının yüksek, TL'nin de güçlü seyretmesiyle 2010, yıllık enflasyonun %6,4 ile hedefe en yakın gerçekleştiği yıl olmuştur.

Enflasyon 2010'da hedef doğrultusunda %6,4 olmuştur.

Yıllık Enflasyon, Hedef ve Gerçekleşmeler (%)					
	2006	2007	2008	2009	2010
TÜFE Hedef	5.0	4.0	4.0	7.5	6.5
TÜFE Gerçekleşme	9.7	8.4	10.1	6.5	6.4
ÜFE Gerçekleşme	11.6	5.9	8.1	5.9	8.9

Kaynak: TCMB, TÜİK

Tüketici fiyatları endeksinde ana harcama gruplarına göre dağılım, en yüksek artışın önceki yıl olduğu gibi alkollü içecek ve tütün ürünleri grubunda olduğunu göstermektedir. Yıl içinde vergi oranlarının da arttırılması ile bu grupta yıllık fiyat artışı %25 oranında gerçekleşmiştir.

TÜFE'de en yüksek artış vergi artışları sebebiyle alkollü içecek ve tütün kaleminde gerçekleşmiştir.

Tüketici fiyatları endeksinde en yüksek ağırlığa sahip olan kalem %28 payla gıda ve alkolsüz içecekler grubudur. 2010 yılında, bu grupta %7 düzeyinde bir artış meydana gelmiştir.

**Hizmet grubundaki fiyat artışı
%4,2'ye düşmüştür.**

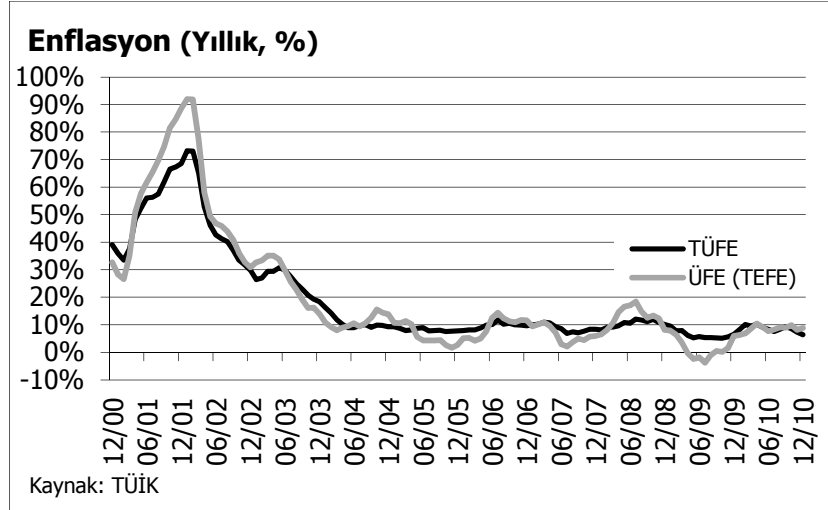
TCMB tarafından hesaplanan mallar grubundaki yıllık enflasyon önceki yıla kıyasla fazla değişmeyerek %6,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Hizmet sektöründe fiyat artışlarındaki yavaşlama, 2009 yılının ardından 2010'da da sürmüştür. Hizmetler grubundaki fiyat artışı 2009'daki %5,1 seviyesinden %4,2'ye düşmüştür. Bu başlık altında takip edilen kira giderlerindeki yıllık artış, 2007 yılı ortalarına kadar %20 civarında seyrediyordu. 2008 yılında %12 civarında olan artış oranı 2009'da %5,3'e indikten sonra, 2010'da %4'e kadar düşmüştür.

Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri, 2010 (Yıllık Değişim, %)	Yıllık	Ortalama
TÜFE	6.4	8.6
A Mevsimlik ürünler hariç	6.4	8.3
B İşlenmemiş gıda ürünleri hariç	6.1	7.1
C Enerji hariç	5.8	8.2
D İşlenmemiş gıda ürünleri ve enerji hariç	5.3	6.4
E Enerji, alkollü içkiler ve tütün ürünleri hariç	4.6	6.5
F Enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri ve fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç	4.6	6.3
G İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri ve fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç	3.7	3.7
H İşlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri, işlenmemiş gıda, altın hariç	3.5	4.0
I İşlenmiş ve işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri, altın hariç	3.0	4.1

Kaynak: TÜİK

**Özel kapsamlı TÜFE
göstergelerinden I endeksindeki
artış %3'tür.**

Tüketici fiyatları için bazı alt kalemleri dışarıda bırakarak hesaplanan "özel kapsamlı TÜFE göstergeleri", endeksi belirli ürünlerin fiyat hareketlerinden arındırmaktadır. Bu göstergelerde meydana gelen yıllık değişimler tabloda sunulmaktadır. Gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri ve altını hariç tutan ve son dönemde TCMB tarafından yakından takip edilen H ve I endekslerindeki artış, önceki yıla göre fazla değişmeyerek sırasıyla %3,5 ve %3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Üretici fiyatları endeksi, yurtiçinde üretimi yapılan ürünlerin KDV ve benzeri vergiler hariç satış fiyatlarını yansıtmaktadır. Bu kapsamda 2009 yılında %5,9 artan üretici fiyatları, 2010 yılında %8,9 oranında yükseliş göstermiştir. Tabloda ÜFE'yi oluşturan ana kalemler ile bazı alt kalemlerin fiyatlarındaki yıllık değişim oranları yer almaktadır.

ÜFE'de yıllık artış %8,9'a çıkmıştır.

Üretici Fiyatları, 2010 (Yıllık Değişim, %)	Yıllık	Ortalama
Genel	8.9	8.5
Tarım	14.5	19.9
Sanayi	7.7	6.2
Madencilik ve taşocakçılığı	7.1	9.3
İmalat sanayi	6.6	6.0
Elektrik, gaz ve su	18.7	3.6

Kaynak: TÜİK

2009'da %14 oranında artış gösteren tarım fiyatları, 2010'da da %14,5 oranında yükselmiştir.

Tarım fiyatları %15 artmıştır.

Sanayi ürünlerinde enflasyon, yıl sonuna doğru hızlanarak %7,7 olmuştur. 2009 yılında bu kalemden artış oranı %4'te kalmıştı. İmalat sanayiinde yıllık fiyat artış oranı da %4,2'den %6,6'ya çıkmıştır. Bu başlıkta önemli alt kalemlerden ana metal ve petrol sektörlerinde fiyat artışı, uluslararası piyasalardaki fiyat hareketlerine bağlı olarak sırasıyla %23,7 ve %17,7'ye çıkmıştır. Ham petrol fiyatları 2008 yılı içinde 140 \$'a kadar çıkıp, yıl sonunda 35 \$'a kadar gerilemişti. 2009'da ise petrol fiyatları düzenli bir artış sergileyerek yılı 75 \$ seviyesinde kapamıştır. 2010 yılının ilk dokuz ayında bu seviye etrafında dalgalanan petrol fiyatı, son çeyrekte 90 \$'a yaklaşmıştır.

İmalat sanayiinde fiyat artışı %7'ye çıkmıştır.

2009 yılında %11 oranında gerileyen elektrik, gaz ve su fiyatları, 2010 yılında bu sektörlerle ilgili fiyat ayarlamalarıyla %19 oranında artmıştır.

2011 yılında enflasyonun %5,5 seviyesine düşürülmesi hedeflenmektedir. TCMB'nin Nisan 2011'de açıkladığı

Enflasyonun orta vadede düşmesi öngörülmektedir.

tahminlerine göre sene sonu enflasyonu %5,6 ile %8,2 aralığında (orta noktası % 6,9) kalacaktır. Nisan 2011 itibariyle Merkez Bankasının düzenlediği Beklenti Anketi, yılsonu TÜFE artış tahminlerinin %7 civarında olduğuna işaret etmektedir.

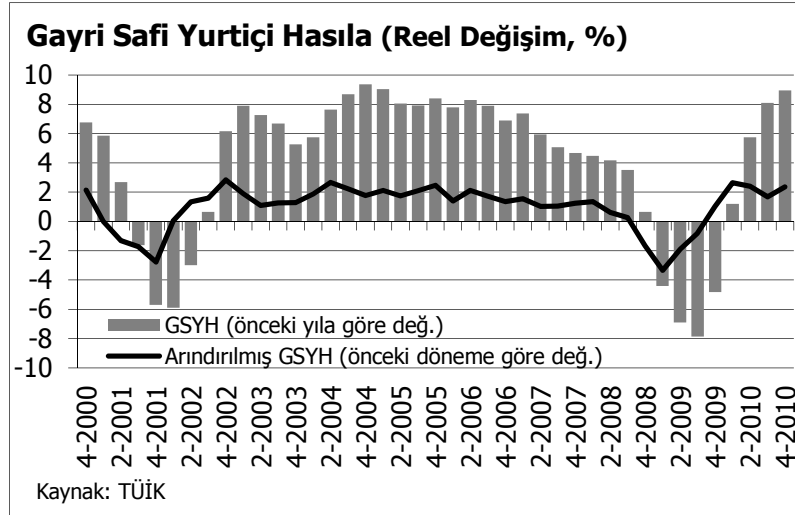
BÜYÜME VE İSTİHDAM

Küresel finans piyasalarının gelişmekte olan ülkelere ilgisinin yoğun olduğu 2002-2006 döneminde Türkiye ekonomisi yabancı sermaye girişi ve ihracat pazarlarındaki büyüme ile yıllık ortalama %7,2 oranında büyüebilmişti. ABD’de konut fiyatlarındaki orantısız artışın tersine dönmesiyle tetiklenen küresel krizle beraber Türkiye’nin büyüme hızı 2007 yılında yavaşlamaya başlamış, 2009 yılında ise ekonomik faaliyetler daralmıştır.

TÜİK, mevsimsellik ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH rakamlarını da yayınlamaktadır. Grafikte yer verilen yıllıklandırılmış rakamlardan takip edilebileceği üzere, aslında 2009 yılında görece bir düzelme başlamıştır.

2010 yılında ekonomi %8,9 oranında büyümüştür.

2010 yılında ise, milli gelir reel anlamda %8,9 oranında büyümüş, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 1,1 trilyon TL (736 milyar \$) olmuştur. Rakamlara dolar bazında bakıldığında büyüme oranı %19’a çıkmakta olup, kişi başına GSYH ise 10.079 \$ olarak hesaplanmaktadır.

Yurtiçi tüketim %7 oranında büyümüştür.

Milli gelirin %70’ini oluşturan yerleşik hanehalklarının tüketiminde 2008 yılında başlayan daralma eğilimi, 2009 yılında sürmüştü. 2009 yılında %2,3 reel düşüş gösteren hanehalklarının tüketimi 2010’da %6,6 oranında büyümüş, toplam büyümeye 4,7 puan katkıda bulunmuştur.

Kamu yatırımları %15 oranında artmıştır.

Devletin tüketim harcamaları 2009 yılında milli gelire önemli katkıda bulunmuştu. 2010 yılında bu harcamalardaki artış nispeten sınırlı kalmış, %2 düzeyinde gerçekleşmiştir. Diğer

taftan, özellikle inşaat faaliyetlerinin katkısıyla kamu yatırımları 2010'da %15 oranında artmıştır.

Özel sektör yatırımlarında 2008'de başlayan daralma, 2009'da şiddetlenerek devam etmişti. 2010 yılında bu yatırımlar %34 oranında güçlü bir büyüme sergilese de, inşaat sektöründeki toparlanmanın nispeten sınırlı kalmasıyla 2006 ve 2007 yıllarındaki seviyelerinin altında kalmıştır.

Özel sektör yatırımları %34 oranında büyümüştür.

Talebin hızla arttığı bu dönemde, stok birikimi (ve istatistiki hata), %8,9'luk ekonomik büyümenin 2,5 puanını oluşturmuştur.

Net ihracatın milli gelirdeki payı 2003 yılından beri negatif olup payı artmaktaydı. 2009 yılında ithalatta daha belirgin olan daralma ile pozitif dönen bu kalem, dış ticaret açığındaki hızlı artış neticesinde büyüme rakamını toplam 4,4 puan aşağıya çekmiştir.

Net ihracatın büyümeye etkisi olumsuz olmuştur.

Seçilmiş Harcama Kalemlerine Göre GSYH (Yıllık Reel Değişim, %)				
	2009	2010	GSYH'de Pay	GSYH Değişimine Katkı
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	-4.8	8.9	100.0	8.9
Yerleşik Hanehalklarının Tüketimi	-2.3	6.6	69.2	4.7
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	7.8	2.0	10.7	0.2
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	-19.0	29.9	23.8	6.0
Kamu	-0.6	15.1	4.1	0.6
Özel	-22.5	33.5	19.7	5.4
Stok Değişimleri	A.D.	A.D.	0.2	2.5
Mal ve Hizmet İhracatı	-5.0	3.4	24.1	0.9
Mal ve Hizmet İthalatı (-)	-14.3	20.7	28.1	-5.2

Kaynak: TÜİK

Milli gelir sektörler bazında incelendiğinde, tarımda 2008 ve 2009 yıllarındaki %4 civarındaki yıllık artışın ardından, 2010 yılında yalnızca %1,2 oranında bir büyüme yaşandığı görülmektedir.

Katma değer yaklaşık dörtte birini oluşturan imalat sanayinde %7 daralmanın ardından, %14 büyüme kaydedilmiştir. Benzer şekilde, ticari faaliyetlerin katma değeri %13 artmıştır.

İmalat sanayinde katma değer %14 büyümüştür.

Seçilmiş Sektörlere Göre GSYH (Yıllık Reel Değişim, %)				
	2009	2010	GSYH'de Pay	GSYH Değişimine Katkı
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	-4.8	8.9	100.0	-4.8
Tarım, Avcılık ve Ormanlık	3.7	1.2	9.1	0.1
İmalat Sanayi	-7.2	13.6	24.2	-1.7
İnşaat	-16.1	17.1	5.6	-1.0
Toptan ve Perakende Ticaret	-10.4	13.3	12.7	-1.3
Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	-7.2	10.5	14.6	-1.1
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	8.5	7.2	11.9	0.9
Konut Sahipliği	2.6	1.9	4.8	0.1
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	4.4	7.6	3.7	0.1
Kamu Yönetimi ve Savunma, Sosyal Güv.	2.9	0.5	3.0	0.1

Kaynak: TÜİK

2009 yılında en fazla daralan kesim olan inşaat sektörü, 2010'da yıllık %17 artışla en fazla büyüyen sektör olmuştur.

Mali aracı kuruluşların milli gelirdeki payı %12 olmuştur.

Mali aracı kuruluşlar kesimindeki büyüme, kriz döneminde dahi sürmüştür. 2009 yılında en fazla büyüyen sektör olan finans kesiminde, 2010 yılında katma değer %7,2 büyüme kaydetmiştir. Mali aracı kuruluşların milli gelirdeki payı (sabit fiyatlarla) %12 gibi önemli bir orandır.

Sanayi üretimi 2010'da %13 büyümüştür.

Aylık sanayi üretim endeksleri, sanayi alt sektörleri hakkında detaylı bilgi vermektedir. 2008 yılında revize edilen endeks için, 2009 yılından itibaren takvim etkisi ve mevsimsellikten arındırılmış seriler de yayınlanmaktadır. Sanayi üretimi, küresel krizle beraber 2008 yılından başlayarak hızla düşmüştü. Ancak 2009'un ikinci çeyreğinden itibaren, üretimde toparlanma başlamıştı. Üretimdeki artış eğilimi, 2010 yılında da sürmüş, yıllık ortalamada sanayi üretimi %13 oranında büyümüştür.

Ana sanayi grupları sınıflamasına göre, yıl ortalamasında en önemli toparlanma, krizden daha fazla etkilenen sermaye mali üretiminde olmuş, yıllık üretim %26 artış göstermiştir. Ara mallarındaki artış %17 civarına çıkarken, dayanıklı tüketim malları imalatı %14 oranında büyümüştür.

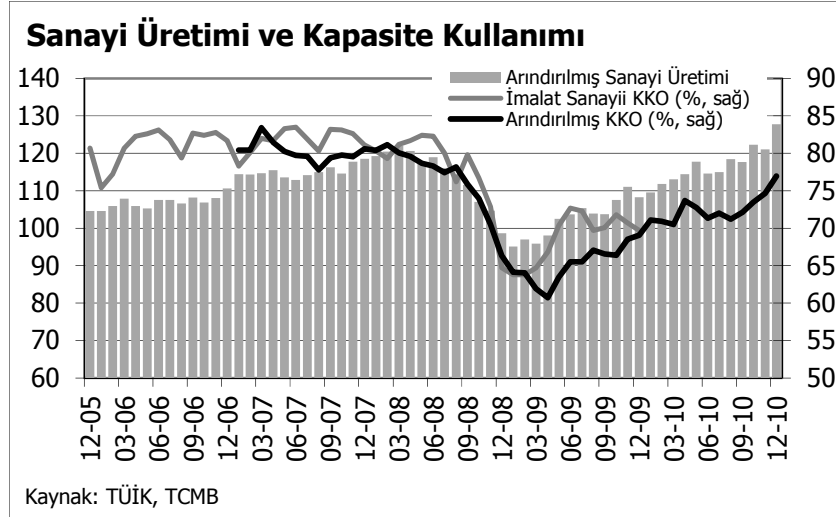
Seçilmiş Sektörlere Göre Sanayi Üretim Endeksi (Yıllık Ortalama, % Değişim)	2009	2010
Toplam Sanayi	-9.9	13.1
Ara Mali	-9.4	16.9
Dayanıklı Tüketim Mali	-5.0	13.7
Dayanısız Tüketim Mali	-3.2	5.8
Enerji	-4.0	6.2
Sermaye Mali	-27.9	25.8
Madencilik ve Taşocakçılığı	-0.8	2.1
İmalat Sanayi	-11.3	14.4
Elektrik, Gaz, Su	-2.3	8.3

Kaynak: TÜİK

2009 yılındaki daralmanın ardından 2010 yılında imalat sanayi üretimi %14 büyümeye kriz öncesi seviyesinin üzerine çıkmıştır.

Sanayi üretimi kriz öncesinin üzerine çıkmıştır.

Grafikten takip edilebileceği üzere, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış toplam sanayi üretim endeksi değerleri, üretim düzeyinin önceki yılların üzerine çıktığını göstermektedir.

2008 yılının ikinci yarısında belirginleşen imalat sanayiindeki daralma, kapasite kullanım oranlarının ciddi oranda gerilemesine neden olmuştur. Kriz öncesinde %80 civarında olan kapasite kullanım oranları, 2008'in ikinci yarısında gerilemeye başlamış, küresel krizin derinleşmesiyle kış aylarında %65 civarına inmiştir. 2010 başından itibaren kapasite kullanım oranları TÜİK yerine TCMB tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. Buna göre oran sene sonunda %76 civarına yükselmiştir. TCMB mevsimsel ve takvim etkilerinden arındırılmış serileri de hesaplamaktadır. Grafikte geçmiş veriler için TÜİK tarafından açıklanan seri ("İmalat Sanayii KKO"), son veriler için de TCMB'nin mevsimsel ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerine ("Arındırılmış KKO") yer verilmiştir. TÜİK ve TCMB tarafından açıklanan veriler farklı metodolojiler kullandığından serileri birleştirme imkânı olmamaktadır. Yine de küresel kriz öncesindeki seviyelerin altında kaldığı söylenebilmektedir.

Kapasite kullanım oranı artmıştır.

2002 yılından itibaren milli gelirdeki hızlı büyümeye rağmen, işsizlik oranı gerilememiş ve %10 civarında kalmıştı. Hükümet 2008 yılında yaptığı kanun değişiklikleriyle, istihdama yönelik bazı düzenlemeler yapmış, yine de küresel krizle beraber işsizlik oranı hızla artmıştı. 2009 yılında %14 olan işsizlik oranı, 2010 yılında ekonomide kaydedilen yüksek büyümeyle %12'ye inmiştir.

2002 yılından itibaren kaydedilen hızlı büyümeye rağmen, işsizlik oranı yüksek kalmıştır.

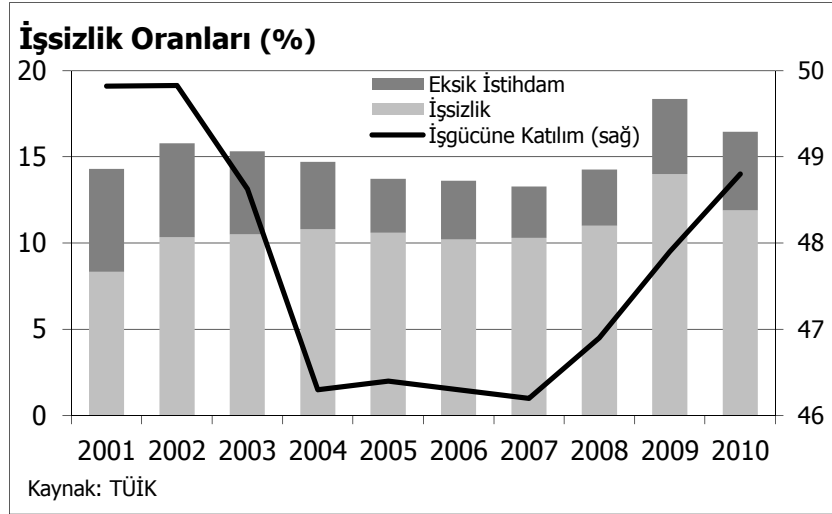
2009 yılı ortalamasında 3,5 milyona çıkan işsiz kişi sayısı, ekonomik büyüme ve hükümetin işverenlere genç ve kadınların istihdamına yönelik teşvikleriyle, 2010 yılında 3 milyona inmiştir. İşsizlik oranı kadınlarda %13 iken, erkeklerde %11 olmuştur. 2009'da %17'nin üzerine çıkan tarım dışı işsizlik oranı %15'e, 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranı ise %25'ten %21'e inmiştir.

2010 ortalamasında işsiz sayısı 3 milyon kişiye inmiştir.

2010 yılında çalışma çağındaki nüfus 52 milyon kişiyi aşmış iken, işgücü yalnızca 26 milyon kişiden oluşmaktadır. İşgücüne katılım oranı 1 puanlık bir artışla %49'a çıkmıştır. Yıl genelinde erkeklerde %71 düzeyinde olan işgücüne katılım oranı, kadınlarda %28 olmuştur. İstihdam edilen kadınların sayısı 2010

İşgücüne katılım oranı 1 puan artarak %49 olmuştur.

ortalamasında 6,5 milyona yakın olup, bu kişilerin %42'si tarım sektöründe çalışmaktadır.

2010 yılında istihdam edilenlerin yarısı hizmetler, dörtte biri tarım, dörtte biri de sanayi ve inşaat sektöründedir. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı ise %43 olarak gerçekleşmiştir.

Eksik istihdam, daha fazla çalışmaya müsait olan kişileri göstermektedir. 2009 yılından itibaren eksik istihdam tanımında uluslararası normlar doğrultusunda değişiklik yapılmış olup, "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam"a ilişkin veriler yayımlanmaya başlanmıştır. 2010 ortalamasında, eksik ve yetersiz istihdam edilen kişilerin sayısı 86.000 kişilik artışla 1,2 milyon civarına çıkmıştır.

İşsizlik verileri 2000 yılından itibaren çeşitli güncellemelere tabi tutulmakta olup, 2004 yılında uluslararası bazı kriterler doğrultusunda kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Devam eden değişiklik çalışmaları dolayısıyla grafikte de yer verilen veri serisinde karşılaştırma imkânı kısıtlı kalabilmektedir.

2011'de büyümenin sürmesi beklenirken, işsizliğin düşmeyeceği öngörülmektedir.

Hükümetin Ekim 2010'da açıkladığı Orta Vadeli Programda, 2011 yılında milli gelirin reel anlamda %4,5 oranında büyümesi, işsizlik oranının ise %12 seviyesinde kalması öngörülmektedir.

ÖDEMELER DENGESİ

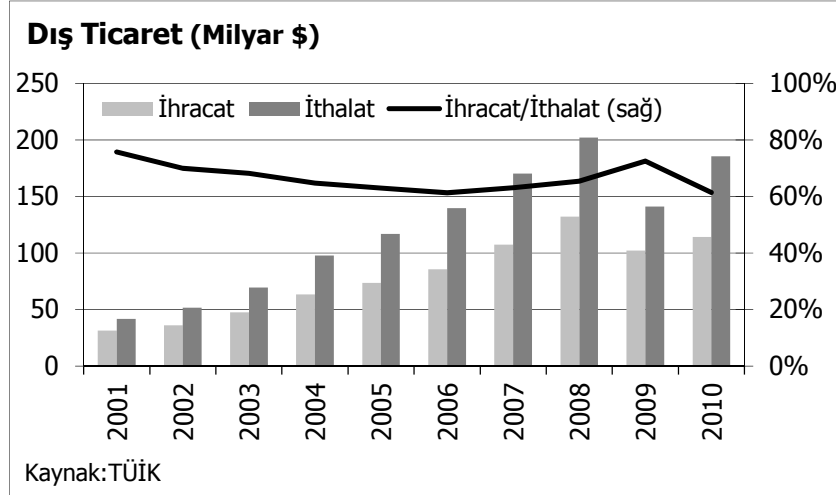
2010'da dış açık hızla genişlemiştir.

Elverişli uluslararası konjunktürde hem ihracat, hem de ithalat tutarları 2002 ile 2008 yılları arasındaki altı yılda yaklaşık dört katına yükselmiş, bununla birlikte cari işlemler açığı da dikkate değer bir seviyeye çıkmıştı. 2009 yılında ise, küresel krizin iç ve dış talep üzerindeki daraltıcı etkileriyle hem dış ticaret hacmi, hem de cari açık önemli derecede daralmıştır. 2010 yılına gelindiğinde, iç talepteki canlanmaya karşın, dış talebin nispeten zayıf görünümünü korumasıyla dış ticaret açığı ve cari açık hızla

genişleyerek rekor seviyelere ulaşmıştır. Bu bölümde önce dış ticaret, ardından ödemeler dengesi istatistikleri incelenecektir.

Dış ticarete 2008 yılının ikinci yarısında başlayan düşüş trendi, 2009'un son aylarından itibaren yerini toparlanmaya bırakmıştı. 2010 yılında, ihracat %12 oranında artıp 114 milyar \$'a çıkarken, ithalattaki artış %32 seviyesinde gerçekleşmiş, yıllık ithalat tutarı 185 milyar \$ olmuştur. İthalatın daha hızlı artmasıyla, ihracatın ithalatı karşılama oranı 2009 sonunda %73 iken, 2010 sonunda %61'e inmiştir.

İhracattaki artış ithalattaki artışın altında kalmıştır.

Küresel krizle beraber 2008 yılının son çeyreğinden itibaren gerek ihracat gerek ithalat fiyatları hızla gerilemişti. 2009 yılında fiyatlar tekrar artmaya başlamış, bu trend 2010 yılında da sürmüştür. Emtia fiyatlarındaki artışla, dış ticaret hadleri Türkiye'nin aleyhine gelişmiş ve %3 civarında gerilemiştir.

2010 yılında ihracat fiyatları ortalama %5, ihracat hacmi ise %7 oranında artmıştır. Toplamda, yıllık ihracat %12 artışla 114 milyar \$'a ulaşmıştır. 2008 yılında ihracat 132 milyar \$ idi. Avro cinsinden hesaplandığında, 2010 yılında ihracatın artış oranı %16 civarına çıkmaktadır.

İhracat 114 milyar \$'a çıkmıştır.

2010 yılında ihracatın mal grubu ve ülke grubu dağılımlarında önceki yıla kıyasla önemli bir değişim gerçekleşmemiştir. Ara mallar ihracatın %49'unu, tüketim malları ise %40'ını oluşturmuştur. Sermaye mallarının payı %10 olmuştur.

AB ülkelerine yapılan ihracatın payı 2010 yılında değişmeyip %46'da kalmakla beraber, bu gruba yapılan ihracatın payı küresel kriz öncesine kıyasla 10 puan kadar gerilemiştir. Öte yandan, Yakın ve Orta Doğu ülkelerine olan ihracatın payı 2007'ye kıyasla 6 puan kadar artarak %20'ye ulaşmıştır. Asya ülkelerinin payı ise 4 yılda 3 puan artışla %8'i bulmuştur.

İhracat pazarlarında Yakın ve Orta Doğu ülkelerinin payı krizden sonra artmıştır.

Dış Ticaretin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı					
	2006	2007	2008	2009	2010
İhracat (Milyar \$)	85.5	107.3	132.0	102.1	114.0
Avrupa Birliği	56%	56%	48%	46%	46%
Kuzey Amerika	6%	4%	4%	4%	4%
Yakın ve Orta Doğu	13%	14%	19%	19%	20%
Diğer Asya	5%	5%	5%	7%	8%
Diğer	20%	21%	24%	25%	22%
İthalat (Milyar \$)	139.6	170.1	202.0	140.9	185.5
Avrupa Birliği	43%	40%	37%	40%	39%
Kuzey Amerika	3%	2%	3%	3%	2%
Yakın ve Orta Doğu	8%	7%	9%	7%	9%
Diğer Asya	18%	20%	19%	21%	22%
Diğer	28%	30%	33%	30%	28%
Kaynak: TÜİK					

İthalat tarafında, krizle beraber gerileyen fiyatlar 2009 yılında ortalama olarak %20 ile ihracata kıyasla daha fazla düşmüş idi. 2010'da ise ithalat fiyatlarının artışı %9 ile ihracat fiyatlarındaki ortalama artışın üzerinde gerçekleşmiştir. Hacim olarak ithalat yıl ortalamasında %21 kadar artmıştır. Dolar bazında, toplam ithalat %32 artışla 185 milyar \$ olmuştur. Avro bazında artış %39'a çıkmaktadır.

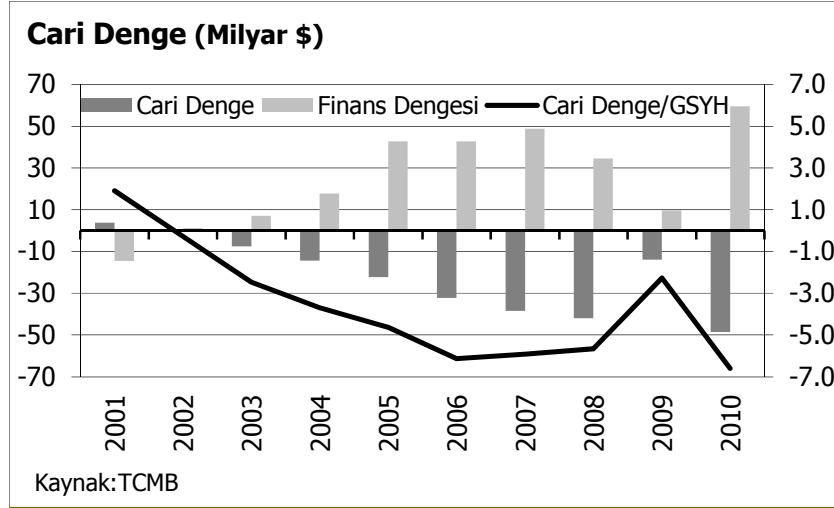
Krizden sonra, ara malların ithalattaki payı gerilemiştir.

Ara malları ithalatı, fiyatlardaki düşüşün de etkisiyle krizden en fazla etkilenen grup olmuştur. 2009 içinde tekrar yükselmeye başlayan fiyatların da etkisiyle, ara mal ithalatı üçte bir oranında artış göstermiştir. Ekonominin önemli girdilerinden ham petrolün varil fiyatı, uluslararası piyasalarda 2008 yılı yaz aylarında 140 \$'a kadar yaklaştıktan sonra, küresel krizle beraber hızla 35 \$ civarına inmişti. 2009 yılının ikinci yarısında artışa geçip 70-80 \$'a kadar çıkan fiyatlar, 2010 sonunda 90 \$'a yaklaşmıştır. Yine de ara mallarının toplam ithalattaki payı kriz öncesi %75 iken, 2010 yılında %71'e inmiştir. Sermaye malları ithalatı toplamın %16'sını, tüketim malları ise %13'ünü oluşturmuştur.

İthalat yapılan ülkelere bakıldığında, Avrupa Birliği %39 payla önde gelmektedir. Rusya Federasyonu %12, Çin %9 payla ithalatta önemli diğer ülkelerdir.

2010 yılında cari açık hızla büyümüştür.

İleriki bölümde ele alınan ödemeler dengesine bakıldığında, 2010 yılında cari işlemler açığının hızla genişlediği görülmektedir.

Cari işlemler dengesinde ihracat rakamları, TCMB tarafından tahmin edilen ve "bavul ticareti" olarak bilinen kayıt dışı ihracatı da içermektedir. 2010 yılında toplam mal ihracatı %10 artışla 121 milyar \$'a çıkmıştır. 5 milyar \$'lık bavul ticaretinin dahil edildiği mal dengesi hesabında oluşan açık, önceki yıla kıyasla iki kattan fazla artarak, 56 milyar \$ olmuştur.

Bavul ticaretinin dahil edildiği dış ticaret açığı iki kattan fazla artmıştır.

Öte yandan, 2009 yılının ardından 2010 yılında da net turizm gelirleri gerilemiştir. Turizm istatistikleri, yabancı ziyaretçi sayısının 2009'a kıyasla %3 arttığını, ancak kişi başına ortalama harcama tutarının dolar bazında %5 düştüğüne işaret etmektedir.

Ödemeler Dengesi (Milyon \$)			
	2009	2010	Değ.
Cari İşlemler Hesabı	-13,991	-48,561	247%
Mal Dengesi	-24,850	-56,354	127%
İhracat (f.o.b.)	109,647	120,923	10%
Bavul Ticareti	4,783	4,951	4%
İthalat (f.o.b.)	-134,497	-177,277	32%
Hizmet Dengesi	16,749	14,245	-15%
Turizm	17,103	15,981	-7%
Diğer	-354	-1,736	390%
Gelir Dengesi	-8,189	-7,816	-5%
Cari Transferler	2,299	1,364	-41%
Finans Hesabı	9,758	59,539	510%
Doğrudan Yatırım	6,858	7,154	4%
Portföy Hesabı	227	16,291	7077%
Diğer Yatırımlar	2,673	36,094	1250%
Merkez Bankası	-899	-549	-39%
Genel Hükümet	1,571	3,454	120%
Bankalar	6,914	40,814	490%
Diğer Sektörler	-4,913	-7,625	55%
Net Hata ve Noksan	5,066	4,016	-21%
Rezerv Varlıklar (-artış)	-791	-14,958	1791%
Resmi Rezervler	-111	-12,799	11431%
IMF Kredileri	-680	-2,159	218%

Kaynak: TCMB

f.o.b: free on board

Cari transferler gerilemiştir.

Gelir dengesi hesabı ise, özel sektörün dış borç faiz ödemelerindeki düşüş neticesinde bir yılda %5 azalarak, 2010 yılında 7,8 milyar \$ açık vermiştir. Çeşitli hibeler ve işçi gelirlerini içeren cari transferler hesabı %41 düşüşle 1,4 milyar \$ giriş kaydetmiştir.

Cari işlemler açığı milli gelirin %6,6'sına tırmanmıştır.

Sonuçta, artan dış ticaret açığı ile, cari işlemler açığı 3,5 misline çıkarak 2009 yılında 14 milyar \$'dan 2010'da 49 milyar \$'a çıkmıştır. Cari işlemler açığı 2004 yılında 2 misline çıktıktan sonra, 2005 ve 2006'da %50 civarında artış göstermişti. 2007 ve 2008 yıllarında ise, küresel kriz ile beraber artış hızında bir yavaşlama görülmekteydi. 2009 yılında, 7 yılın ardından, ilk kez açık azalmıştı. Cari işlemler açığının milli gelire oranı, 2002 yılında %0,3 iken, 2006 yılında %6,1'e kadar yükselmişti. 2009'da %2,3'e gerileyen oran, 2010'da %6,6 ile yeni bir rekor seviyeye yükselmiştir.

Ödemeler dengesinin sermaye hareketleri incelendiğinde, cari işlemler açığının temel olarak bankaların kısa vadeli borçlanması ve Hazine tahvillerine olan yatırım ile karşılandığı görülmektedir.

Doğrudan yatırımların finansmandaki payı azalmıştır.

Doğrudan yatırımlar, 2006-2009 döneminde finans hesabının yaklaşık yarısını oluşturmuştu. 2010'da ise, doğrudan yatırımlar 7 milyar \$'la finans hesabının %12'sini oluşturmuştur.

Doğrudan yatırımların hızlandığı 2005 yılından itibaren, hem özel sektördeki satın almalar, hem de özelleştirmeler sayesinde son altı yılda net 79 milyar \$'lık sermaye girişi olmuştur. Bu tutarın 15 milyar \$'ı gayrimenkul yatırımlarından gelmiştir. Yabancıların Türkiye'deki sermaye yatırımlarının sektörlere göre dağılımı, aynı dönemde yatırımların %72'sinin hizmet sektöründe olduğunu göstermektedir. Mali kuruluşlara yapılan yatırımlar, yabancıların toplam yatırımlarının %43'ünü oluşturmuştur. Bilindiği üzere, hizmetler sektörünün üretimi yurtiçi piyasaya yönelik olup, döviz yaratacak yapıda değildir.

Yabancılar Hazine tahvillerine 15 milyar \$'lık yatırım yapmıştır.

Portföy yatırımları tarafında, 2008'deki 5 milyar \$'lık çıkışın ardından, 2009 yılında 227 milyon \$'lık cüzi bir sermaye girişi meydana gelmişti. 2010 yılında ise yabancı yatırımcıların hisse senedi alımları 3,5 milyar \$ sermaye girişi sağlamıştır. Öte yandan, kamu kesimi yurtdışında net 4 milyar \$'lık tahvil (eurobond) satışında bulunmuştur. Bu tutar son 10 yılda kaydedilen en yüksek rakamdır. Bununla beraber, yabancılar yıl içinde 11 milyar \$'lık devlet iç borçlanma aracı satın almıştır. Bu tutar ise, şimdiye dek kaydedilen en yüksek seviyedir. Küresel kriz ile beraber uluslararası likiditenin gelişmekte olan piyasalara olan ilgisi sonuçta etkili olmuştur. Öte yandan, bankacılık sektörü ve diğer sektörler, ağırlıklı yurtdışındaki tahvil ihraçlarıyla toplam 1,4 milyar \$ değerinde sermaye girişi sağlamıştır. Özel sektörün tahvil ihraçlarının artmasıyla istatistiklerde 2011 yılında yapılan revizyonla bu işlemlere ilişkin verilere de detaylı olarak yer vermeye başlanmıştır.

Özel sektörün tahvil ihraçları 1,4 milyar \$ sermaye girişi sağlamıştır.

Diğer yatırımlarda, 36 milyar \$'lık net sermaye girişi söz konusudur. Bankaların 41 milyar \$ kadar net giriş sağladığı görülmektedir. 2011 başında yapılan revizyonla ödemeler dengesinde yer alan bu hesaplar geriye dönük olarak tekrar düzenlenerek detaylandırılmıştır. 2009 yılında 4 milyar \$ kadar dış borç ödemesinde bulunan bankalar, 2010 yılında neredeyse tamamıyla kısa vadeli olarak 13 milyar \$ net kredi sağlamıştır. Yurtdışında yerleşik kişilerin yurtiçindeki bankalarda bulunan mevduatındaki artış da 14 milyar \$ sermaye girişi sağlamıştır. Ancak bu tutarın yaklaşık %60'ı yerli bankaların yurtdışı şubelerinin işlemlerini yansıtmaktadır. 2009 yılında yapılan düzenlemeyle döviz kazancı olmayan firmaların yurtiçinde döviz cinsinden borçlanma imkânına kavuşmasıyla, yerli bankaların yurtdışı şubeleri ellerindeki kaynağı Türkiye'deki merkezlerinde mevduat olarak tutmaya başlamıştır. Diğer taraftan, bankaların yurtdışında muhbir hesaplarda tuttukları döviz varlıkları 14 milyar \$ kadar azalmıştır.

Özel sektörü ifade eden diğer sektörlerin 8 milyar \$ civarında kredi geri ödemesi gerçekleşmiştir. Özel sektörün yurtdışı kredilerindeki düşüş kısmen, 2009 yılında yapılan düzenlemeyle özel sektörün yurtiçi bankalardan döviz kredisi kullanma imkânlarının artırılmasına bağlanabilmektedir. Sonuçta, 2010'da finans hesabında önceki yıla göre 6 misli artışla 60 milyar \$'lık sermaye girişi meydana gelmiştir.

Öte yandan, ölçüm hataları ile kaynağı belirsiz döviz hareketlerini yansıtan net hata ve noksan kalemi, yıl içinde dalgalı bir seyirle toplamda 4 milyar \$ giriş kaydetmiştir.

Cari işlemler açığı artarken, sermaye girişinin daha fazla artması ile TCMB döviz rezervleri 13 milyar \$ artmıştır. 2010 yılı sonunda TCMB'nin altın dahil uluslararası rezervleri 86 milyar \$ olmuştur. 2010'da Hazine, IMF ile olan anlaşmalar çerçevesinde kullanılan kredilere karşılık, 2,2 milyar \$ geri ödeme yapmıştır. Sonuç olarak, rezerv varlıklardaki artış 15 milyar \$ olarak hesaplanmıştır.

Krizden sonra küresel ekonomik aktivite beklenenden daha hızlı toparlanmaya başlamıştır. 2009 yılında gelişmiş ülkelerdeki küçülme neticesinde oluşan %0,5'lik küresel daralmanın ardından 2010 yılında tüm dünyada ekonomik büyüme %5 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerdeki büyüme daha hızlı olmuş, %7,3 olarak hesaplanmıştır.

Bankalar 13 milyar \$ kısa vadeli kredi sağlamıştır.

Kaynağı belirsiz döviz girişi 4 milyar \$ düzeyinde olmuştur.

2010 sonunda uluslararası rezervler 86 milyar \$ olmuştur.

2011 yılında dünya ekonomisinin %4,4 büyümesi beklenmektedir.

Küresel GSYH Reel Değişimi (%)					
	2007	2008	2009	2010	2011 T
Dünya	5.4	2.9	-0.5	5.0	4.4
Gelişmiş Ülkeler	2.7	0.2	-3.4	3.0	2.4
Avro Bölgesi	2.9	0.4	-4.1	1.7	1.6
Gelişmekte Olan Ülkeler	8.8	6.1	2.7	7.3	6.5
Kaynak: IMF					T: Tahmin

IMF'nin Nisan 2011'de açıkladığı 2011 yılı için dünya ekonomisinde büyüme tahmini %4,4'tür. Gelişmekte olan ülkelerin büyüme hızı %6,5 olarak tahmin edilmektedir.

Gerek Türkiye, gerekse diğer ülkelerdeki büyüme tahminleri çerçevesinde, Orta Vadeli Programda Türkiye'nin cari işlemler açığının 2011 yılında 42 milyar \$'a (milli gelirin %5,4'ü) çıkması öngörülmüştür.

2010 yılında dış borç, artış trendine geri dönerek 290 milyar \$'ı bulmuştur.

Dış borç istatistikleri tarafında, son yıllardaki hızlı artış 2008 yılında yavaşlamış, 2009 yılında ise toplam stok 7 yıldır süregelen bir artışın ardından ilk kez gerilemişti. 2010 yılında ise, borçluluk artmaya devam etmiş ve toplam stok kriz öncesi seviyesinin de üzerinde çıkarak 290 milyar \$'ı bulmuştur. Özel sektörün kısa vadeli borç stokunun hızla arttığı, buna karşın uzun vadeli borcun 2009 yılının ardından 2010 yılında da gerilediği dikkat çekmektedir.

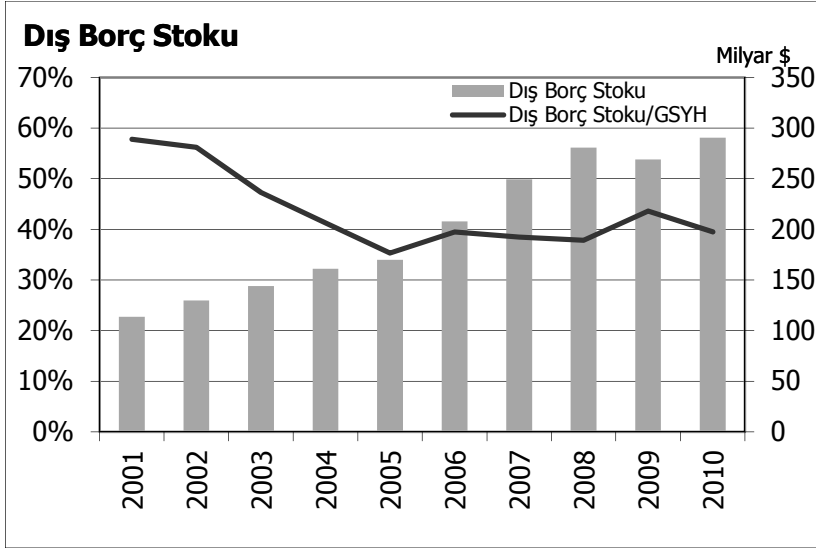
Dış yükümlülüklerin, TCMB uluslararası rezervleri ve döviz cinsi mevduatlar gibi likit varlıklarla netleşmesi yolu ile hesaplanan "net dış borç stoku", dış yükümlülüklerin yerine getirilebilmesine ilişkin anlamlı bir göstere olarak değerlendirilmektedir. 2009 sonu için 146 milyar \$ olarak hesaplanmış olan net dış borç stoku 2010 yılında 170 milyar \$'a çıkarken, milli gelire oranı hafif gerileyerek %23 olmuştur.

Dış Borç Stoku (Milyon \$)			
	2009	2010	Değ.
Toplam Dış Borç	268,764	290,350	8.0
Kısa Vadeli	49,716	78,641	58.2
Kamu	3,598	4,353	21.0
TCMB	1,776	1,576	-11.3
Özel	44,342	72,712	64.0
Uzun Vadeli	219,048	211,709	-3.4
Kamu	79,853	84,570	5.9
TCMB	11,529	10,251	-11.1
Özel	127,665	116,889	-8.4
Net Dış Borç	145,827	169,518	16.2
Dış Borç Stoku/GSYH	43.6%	39.5%	-
Net Dış Borç Stoku/GSYH	23.6%	23.0%	-

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Dış borç artarken, milli gelirdeki payı düşmüştür.

Brüt dış borcun milli gelire oranı, 2001'de %58'den 2005'te %35'e kadar inmişti. 2009 yılında stok nominal olarak gerilerken, milli gelirdeki düşüş neticesinde bu oran %44'e çıkmıştı. 2010 yılında dış borcun milli gelire oranı tekrar %40'ın altına inmiştir.

Hazine'nin Şubat 2011 itibariyle açıkladığı tahminlere göre, 2011 yılında özel sektörün 51 milyar \$, kamu kesiminin ise 11 milyar \$ uzun vadeli dış borç (anapara ve faiz) geri ödemesi mevcuttur.